

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ ЗА ПРОСТУПКИ, ЩО ПОСЯГАЮТЬ НА ГРОМАДСЬКИЙ ПОРЯДОК І ГРОМАДСЬКУ БЕЗПЕКУ

Чишко К.О.

*к.ю.н., викладач кафедри адміністративної діяльності поліції
факультету № 3 Харківського національного університету внутрішніх справ*

Вченими-адміністративістами неодноразово висловлювалась думка про те, що до суб'єктів адміністративної відповідальності слід віднести юридичну особу і закріпити це на законодавчому рівні, тобто в Загальній частині КУпАП «поряд із фізичною особою», така думка відповідає й міжнародному досвіду. Наприклад, у Кодексі Латвії про адміністративні правопорушення ст. 14-1 «Відповідальність юридичних осіб» закріплено: «У випадках, окремо передбачених в цьому кодексі, і у виданих думами самоврядувань зобов'язуючих правилах за адміністративні порушення до відповідальності призиваються юридичні особи. Особи, які ведуть комерційну діяльність, але які не є юридичними особами, за адміністративні порушення відповідають так само, як юридичні особи» [1].

Дослідивши адміністративний блок КНР, О.В. Кузьменко зазначає: «Інститутом адміністративної відповідальності КНР передбачено відповідальність юридичної особи та фізичної особи. Під юридичною особою розуміються «організації, які наділені цивільною правоздатністю і цивільною дієздатністю, самостійно, відповідно до закону набувають цивільні права і несуть цивільні обов'язки» [2].

Кодексом Республіки Білорусь про адміністративні правопорушення роз'яснено, що «юридична особа визнається винною у вчиненні адміністративного правопорушення, якщо буде встановлено, що цією юридичною особою не дотримані норми (правила), за порушення яких передбачена адміністративна відповідальність, і цією особою не були прийняті всі заходи щодо їх дотримання» (ст. 3.5) [3].

Адміністративні правопорушення (проступки) в Німеччині (по-німецьки «Ordnungswidrigkeiten») є частиною кримінального права та розглядаються у межах

кримінального провадження. Кримінальний кодекс Федеративної Республіки Німеччини у параграфі 12 глави 1 першого розділу розрізняє злочини та проступки: «Злочинами є протиправні діяння, за вчинення яких в якості мінімального покарання передбачено покарання у вигляді позбавлення волі на термін від одного року і більше (1). Проступками є протиправні діяння, за вчинення яких мінімальним покаранням є позбавлення волі на більш короткий термін або грошовий штраф (2)» [4].

Отже, проступок, на відміну від злочину, являє собою дрібне правопорушення за яке передбачено штраф або короткочасне позбавлення волі. У цьому ж кодексі у параграфі 14 передбачено, що «якщо хто-небудь діє в якості уповноваженого органу юридичної особи або як член такого органу, як уповноважений член торгового товариства або як законний представник іншого, то закон, згідно з яким караність ґрунтується на особливих якостях особи, відносинах або обставинах (особливі індивідуальні ознаки), застосовується також і до представника, навіть якщо ці ознаки є не у нього, а у особи, яку він представляє (1)» [4].

Це далеко не повний перелік законодавчих актів зарубіжних країн, де адміністративна відповідальність юридичної особи закріплена безпосередньо у нормативно-правових актах. В деяких кодексах, як, наприклад, у Адміністративному кодексі республіки Білорусь, така відповідальність більш деталізована, в деяких – закріплена досить загально. Проте, у всіх випадках подібне положення стає підґрунтям для притягнення саме юридичної особи, а не фізичної особи–власника, до адміністративної відповідальності.

Як зазначає Ю.П. Битяк: «У разі скоєння правопорушення юридичною особою можливі три види правових наслідків: притягнення до відповідальності посадової особи, як за порушення митних правил; притягнення до відповідальності одночасно і юридичної, і посадової осіб, як у разі скоєння порушення в сфері обмеження монополізму; притягнення до відповідальності лише юридичної особи, як у випадку порушення правил містобудування» [5]. Таким чином, в силу особливостей адміністративного законодавства адміністративна відповідальність юридичної особи тісно переплітається з адміністративною відповідальністю фізичної особи.

Вважаємо, що за певні адміністративні проступки у сфері забезпечення громадського порядку та громадської безпеки юридична особа буде притягуватись до

адміністративної відповідальності, якщо буде встановлено її вину.

Не менш важливим питанням є поняття вини юридичної особи, у першу чергу для проведення кваліфікації адміністративних проступків у сфері забезпечення громадського порядку та громадської безпеки. Досить вдале визначення наводить О.Т. Зима: «вина юридичної особи – це суб'єктивне ставлення до проступку фізичних осіб, які входять до складу юридичної особи або перебувають з нею в іншому зв'язку (членство, право власності), трудова діяльність або управлінські повноваження яких пов'язані з вчиненням протиправного діяння» [6, с. 7].

Вина фізичної особи буде складатися з вини фізичних осіб, які її представляють. Ми поділяємо думку М.В. Удода та О.Г. Літуса з приводу того, що «якщо юридичним фактом, що лежить в основі протиправних дій юридичної особи, є дії фізичних осіб, дії юридичної особи вважаються винними. Якщо ж такою основою є фактичні обставини, виникнення яких не залежить від волі і свідомості осіб, які входять до складу юридичної особи, дії останньої вважати винними не можна» [7, с. 93]. Юридичну особу можна буде притягнути до адміністративної відповідальності за правопорушення, передбачені статтями 173-1, 175, 175-2, 177, 177-2, 180-1 КУпАП. Розглянемо такі випадки на прикладах.

Поширює неправдиві чутки, що можуть викликати паніку серед населення або порушення громадського порядку, безпосередньо фізична особа, але треба враховувати, що вона може працювати у засобах масової інформації, наприклад, у газеті (інтернет-виданні). Причому такі відомості можуть міститись не у самому тексті статті, а й у заголовках, які частіше за все можна побачити й прочитати, проходячи біля кіоску, де їх розповсюджують, або на спеціальних стендах у супермаркетах. З особливою увагою до такої «дезінформації» слід відноситись сьогодні, коли обстановка в країні залишається неспокійною.

Порушення вимог у сфері пожежної безпеки, передбачені статтями 175 та 175-2 КУпАП, частіше за все виникають на підприємстві, в установі чи організації незалежно від форм власності. Незважаючи на те, що згідно із законодавчою базою у сфері забезпечення пожежної безпеки відповідальність несе безпосередньо керівник або особа, що відповідає на підприємстві за пожежну безпеку, порушувати вимоги пожежної безпеки може працівник або будь-яка інша особа, керівник або

уповноважена ним особа не завжди в силу своєї зайнятості може контролювати зазначену сферу. Тому до адміністративної відповідальності слід притягувати саму юридичну особу.

За умов економічної кризи кожний суб'єкт ресторанного господарства прагне зекономити кошти так, щоб це не відобразилось на доході від реалізації продукції, що він пропонує. У таких випадках частіше за все знижується якість пропонованої продукції. Не можна виключати той факт, що власник або працівники покупають міцні спиртні напої або фальсифіковані алкогольні напої (тютюнові вироби) по заниженим цінам та розповсюджують їх у своїх закладах. При цьому, інколи сам власник закладу не знає про це. Встановлений законом порядок перебування дітей у закладах, у яких провадиться діяльність у сфері розваг, або закладах громадського харчування фактично порушує не одна особа, а декілька працівників: охоронці, адміністратор, офіціанти, прибиральниці – усі, хто бачить дитину у даному закладі в заборонений час й не реагує на правопорушення, тим самим сприяючи його продовженню. Накладати адміністративне стягнення на якусь одну особу неправильно, навіть якщо її вина більша за інших, винна поведінка буде просліджуватись у діях і інших працівників.

Отже, у зазначених випадках логічним було б притягувати до відповідальності не безпосередньо особу, а установу, де вона працює. Принаймні з огляду того, що притягнення до адміністративної відповідальності виконує превентивну функцію. У такому випадку якраз вказані дії будуть працювати на те, щоб у майбутньому попередити проступки такого виду, оскільки сам власник юридичної особи буде зацікавлений у незаплямованій репутації свого підприємства. Посадова особа, яка уповноважена проводити кваліфікацію, повинна чітко розуміти, на кого саме накладати адміністративне стягнення. На основі вищенаведеного та ґрунтовного дослідження О.Т. Зими вважаємо необхідним доповнити главу 1 КУпАП статтею 13-1 «Відповідальність юридичної особи»:

«Юридична особа може бути притягнена до адміністративної відповідальності у випадках і порядку, передбаченому КУпАП, якщо буде встановлено її вину.

Вина юридичної особи доводиться через вину усіх фізичних осіб, які є її представниками та мають безпосереднє відношення до вчиненого адміністративного правопорушення».

Література

1. Кодекс Латвии об административных нарушениях // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.stopkriminal.lv/sk/web.nsf/0/749BC5576D4D811DC22579AF005EA325?OpenDocument>.
2. Адміністративне право зарубіжних країн : [курс лекцій] / О. В. Кузьменко, І. Д. Пастух, О. Є. Користін та ін.; за ред. О. В. Кузьменко; НАВС. – К. : Юрінком Інтер, 2014. – 525 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/1163101858805/pravo/administrativna_vidpovidalnist_knr.
3. Кодекс Республики Беларусь об административных правонарушениях от 21 апреля 2003 г. № 194-3 (Принят Палатой представителей 17 декабря 2002 года Одобрен Советом Республики 2 апреля 2003 года), с измен. и доп. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.wipo.int/wipolex/ru/text.jsp?file_id=230041#LinkTarget_5987.
4. Уголовный кодекс Федеративной Республики Германии от 13 ноября 1998 года (по состоянию на 15 мая 2003 года) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1242733&subID=100102942,100102943,100102946,100103002,100103008#text>.
5. Адміністративне право України : підручник/ Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, О. В. Дяченко та ін.; за ред. Ю. П. Битяка. – К. : Юрінком Інтер, 2005. – 544 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ebk.net.ua/Book/law/bit yak_admpu/part4/406.htm.
6. Зима О. Адміністративна відповідальність юридичних осіб : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. юрид. наук / О. Зима; Національна юридична академія ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2001. – 19 с.
7. Удод М. В. Адміністративна відповідальність юридичних осіб / М. В. Удод, О. Г. Літус // Вісник Академії митної служби України. Сер. : Право. – 2010. – № 1. – С. 90-95.